

DE ZEVEN STEEGJES

I

„De zeven steegjes” is de populaire, bij vele Utrechters echter niet bekende benaming van het stadsgedeelte, gelegen, ruw gezegd, ten zuiden van de Geertekerk tussen Oudegracht en Pelmolenweg. Ter nadere omschrijving:

Van het Kleine Geertekerkhof aan de zuidzijde van de Geertekerk, geeft het Korte Rozendaal toegang tot het Lange Rozendaal. Evenwijdig met deze laatste straat liggen, telkens iets zuidelijker, de Kockstraat, de Brouwerstraat, de Boogstraat, de Suikerstraat, van waaruit de Moutstraat in noordelijke richting naar het Lange Rozendaal terug loopt en alle genoemde straatjes aan het einde afsluit. Behalve het Lange Rozendaal, dat ook van de Oudegracht uit toegankelijk is, hebben deze straatjes of stegen hun ingang aan de Pelmolenweg, vroeger „Achter de Wal” genoemd. Bovendien worden ze van het Lange Rozendaal tot de Boogstraat gekruist door een naamloos steegje, niet veel meer dan drie doorgangen in elkaars verlengde. Hierdoor en door de Moutstraat zijn al deze steegjes met elkaar verbonden.

Weer iets zuidelijker, zonder contact met de vorige, bevindt zich nog de Fockstraat, eveneens beginnend aan de Pelmolenweg en eveneens doodlopend.

Heel dit complex heet in de volksmond „De zeven steegjes”, wat iedere oudere bewoner van het boveneind weet te vertellen. Het zijn, resumerend, 1 Lange en Korte Rozendaal, 2 Kockstraat, 3. Brouwerstraat, 4. Boogstraat, 5 Suikerstraat, 6. Moutstraat, 7. Fockstraat¹⁾. Ze zijn eerst een goede honderd jaar oud, behalve het Rozendaal, dat uit de Middeleeuwen dateert.

Een buurt met een eigen karakter. Ze heeft iets van de vroegere Wijk-C, maar is toch anders, tot in het dialect toe. Lage huisjes, met de rug geplakt tegen de huisjes van de volgende straat, bewoond door kleine neringdoenden, ongeschoolde arbeiders, kinderrijke gezinnen. Er is armoe, gauw werkeloosheid, sociaal onrecht. Hygiënische voorzieningen komen daar altijd heel laat. Ruzie wordt op straat uitgevochten, alcohol speelt er een grote rol, niet alleen bij buurtfeesten die de gore ellende voor een halve dag doen vergeten. Ze zitten vol verwijten tegen de maatschappij en de kerk, maar elkaar houden ze tegenover vreemden, de politie inbegrepen, de hand boven het hoofd. Wie opgegroeid is in de buurt, komt er niet gemakkelijk uit en ook zijn kinderen blijven „in de merode”, zoals dat in hun taal heet. Maar ze zijn toch aan hun buurt gehecht, waar ze alles van elkaar weten en in de grootste openhartigheid behandelen, waar ze elkaar beter met de bijnaam dan met de familie-

¹⁾ Volgens een andere telling zou de wat afzonderlijk gelegen Fockstraat er niet bijhoren. In plaats daarvan moet dan de naamloze doorgang komen of L. en K. Rozendaal als twee geteld worden.

naam kennen en als de nood aan de man komt elkaar bijspringen tot de laatste cent - als ze die hebben.

Een dergelijke typering van de zeven steegjes moest eigenlijk in de verleden tijd staan, zo'n dertig jaren terug. De jeugdverenigingen, de sociale voorzieningen, de verbeterde arbeidsvoorwaarden en de wijzigingen in het maatschappijpatroon hebben ook daar verandering gebracht. Toch is er nog veel van de oude toestand blijven bestaan, de buurt is ook nu nog min of meer achtergebleven gebied, rijp voor sanering. De zuidzijde van de Fockstraat is reeds afgebroken en de Suikerstraat halverwege afgesloten. Binnen een mensenleeftijd is er misschien niets meer over van het drukbevolkte straatjescomplex. Zelfs de benaming „de zeven steegjes” raakt een beetje in onbruik ook bij de bewoners zelf, nu de gemeente al jaren geleden stegen in straten omgedoopt heeft. Ook in de buurtsfeer is veel veranderd in de laatste jaren. „Nee meneer, zegt een bewoner van het Lange Rozendaal, het is hier niet meer zo gezellig als vroeger. Toen zat je, als het even goed weer was, buiten voor je huis. Toen had je bloembakken in de vensterbank en een kooitje met een lijster aan de muur. Maar dat mag tegenwoordig allemaal niet meer. En de jeugd zóekt het niet meer in de buurt...”.

In 1946 verscheen een uitvoerig verhaal „De zeven steegjes”, geschreven door Jan de Kleyn ²⁾, dat de geschiedenis weergeeft van een jongen die in deze buurt opgroeide. „Alle gebeurtenissen in dit boek”, zegt de auteur, „zijn naar waarheid verteld. Alleen de namen van de nu nog in leven zijnde personen zijn verwisseld of gefantaseerd”. En hij voegt er aan toe: „Dit boek beoogt geen aanklacht te zijn, maar is slechts een beeld uit de werkelijkheid”.

Het verhaal, dat zich afspeelt in de jaren 1928-1936, is niet geheel autobiografisch, maar de jeugd van de schrijver, in 1915 geboren in het Korte Rozendaal, was gelijk aan die van de hoofdfiguur „Arie van Essen”. De brand in het eerste hoofdstuk, waarbij de kinderen van een gezin op één na omkwamen, heeft de auteur zo dikwijls door zijn moeder horen vertellen, dat hij er als het ware zelf ooggetuige van geweest is. „Jan de Bakker” vervult de rol van vertrouwensman van heel de buurt. Hij was broodbezorger van de Christelijke Coöperatie „Manna” in de Geertestraat en woont thans nog in Utrecht in een geheel andere werkkring. Het beeld dat de schrijver geeft van de trieste buurt met al haar ellende is duidelijk afkomstig van iemand die de zeven steegjes en hun bevolking door en door gekend heeft. Hij zelf behoort tot de niet-velen die zich daarvan hebben weten te onttrekken.

Het boek, op slecht na-oorlogspapier gedrukt, kan men alleen nog in veelgebruikte exemplaren in leesbibliotheken aantreffen. Als getrouwe schildering van de leeftoestanden in een verpauperde wijk tussen de twee oorlogen zal het documentaire waarde houden. v. C.

²⁾ Enschede z.j., 254 blz.